

1. Obiekt
BUDYNEK FRONTOWY
W Zespole domu mieszklanego Kamienica "Pod Krukami"

2. Czas powstania
1 poł. XIV w.,
2 poł. XIV w.,
XV w., XVI w.,
po 1850 r., po 1872 r., po 1908 r., po 1921 r.

3. Miejscowość
KRAKÓW
1 poł. XVIII w., 1 ćw. XIX w.

11. Zdjęcia, plan sytuacyjny, rzuty

Rynek Główny 25
nr hipoteczny

5. Przynależność administracyjna
Dz. Śródmieście
województwo

gmina

6. Poprzednie nazwy miejscowości

7. Przynależność administracyjna
przed 1. VI. 1975 r.

Dz. Stare Miasto
województwo

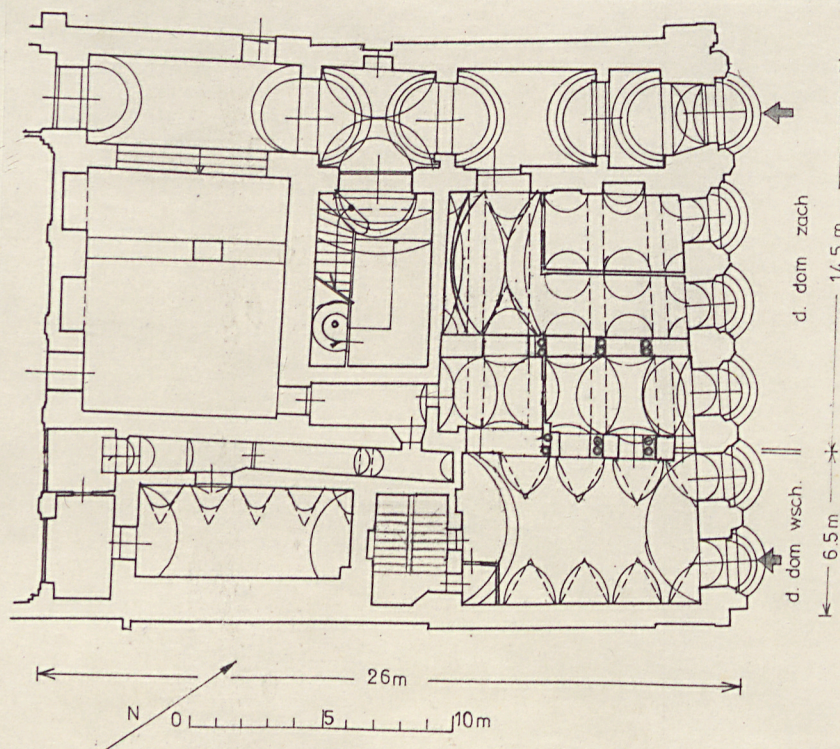
powiat

8. Właściciel i jego adres
Skarb Państwa

9. Użytkownik i jego adres
biura, organizacje estradowe

10. Rejestr zabytków

Nr A - 160 data 24.02.1966r

autor zdjęć Kazimierz Maciąg
data wykonania IV 1990 r.
miejsce przechowywania negatywów Prac. Fot. PPPKZ O/Kraków

12. Autorzy, historia obiektu, określenia stylu.

Budynek powstał z połączenia d. budynków frontowych na parceli wsch. i zach.

Parcela wsch. Pierwotny budynek frontowy powstał w 1 poł. XIV w. Rozbudowa w 2 poł. XIV lub w XVI w. ustaliła jego gabaryty na okres ponad 300 lat: budynek był dwutraktowy (w piwnicach trzytraktowy), dwupiętrowy, z przedprożem; był najmniejszym budynkiem frontowym w przyrynkowej części bloku, sienią zajmowała całą jego szerokość. W czasie modernizacji nowożytnej w XVI w. otrzymał klatkę schodową i dach pograżony. Po zniszczeniach 2 poł. XVII w. nadbudowany i powiększony (III p.) w 1 poł. XVIII w.

Parcela zach. Budynek powstał w 1 poł. XIV w. jako jednotraktowy, co najmniej dwukondygnacyjny; układ wnętrz nieznany. W 2 poł. XIV lub w XV w. budynek rozbudowany i przebudowany w celu dostosowania do typowego układu kamienicy mieszczańskiej na działce półkuryjnej; stropy nad sienią i izbą tylną zachowały się do dzisiaj. W XVI w. przebudowano zach. część budynku i zbudowano dach pograżony. W XVIII w. przebudowano wnętrza, wprowadzając dodatkowe podziały; dom otrzymał formy zbliżające go do późnobarokowego pałacu miejskiego. Najpóźniej w 1 ćw. XIX w. zniesiono dach pograżony i zbudowano mezzanino.

Po 1842 r. połączenie obydwu budynków poprzez przebicie ścian granicznych, po 1850 r., w czasie odbudowy po pożarze, większa integracja; gruntowna zmiana układu

c.d. na wkładce

13. Opis (sytuacja, materiał i konstrukcja, rzut, bryła, elewacje, dach, wnętrza, wyposażenie, instalacje)

Sytuacja. Budynek położony w pn. części działki, w zwartej zabudowie pd. pierzei Rynku Gł.

Materiał, konstrukcja, technika. Większość murów piwnic z kamienia łamanego; ściany działowe podbudowane pod sklepienia w środkowej i wsch. części piwnic z cegły o wymiarach 23,5x14x4,5 cm, Materiałem budowlanym parteru częściowo kamień i głównie cegła ręcznie formowana oraz maszynowa. Materiał wyższych kondygnacji różnorodny - kamień wapienny, cegła ręcznie formowana (o różnych wymiarach i w różnych wążkach, w tym układ polski; gdzieniegzie cegły zendrówki) oraz cegła maszynowa. Ściany tynkowane; w piwnicach większość ścian i sklepień pozbawiona tynku. Sklepienia znajdują się nad wszystkimi komorami piwnic, nad wszystkimi pomieszczeniami traktu frontowego parteru i nad pomieszczeniami skrajnymi traktu tylnego tej kondygnacji. Sklepienia w środkowej części piwnic kamienne, pozostałe ceglane. Sklepienia parteru ceglane. Pozostałe pomieszczenia budynku nakryte stropami sufitowymi; niektóre stropy, zwłaszcza nad parterem i I p. mają starą, zabytkową konstrukcję. Więźba dachowa konstrukcji krokwiowo-płatwiowej. Dach kryty blachą. We wszystkich pomieszczeniach piwnic i parteru oraz w pomieszczeniach gospodarczych i sanitarnych pięter posadzki z płyt ceramicznych koloru brązowego; w pomieszczeniach biurowych pięter parkiety. Schody w gł. klatce schodowej żelbetowe, trójbiegowe, wspornikowe, z obszerną duszą. Pod klatką schody do piwnic, kręcone, żelazne, z blachy i prętów fabrycznych. Schody w pomocniczej klatce schodowej żelbetowe, dwubiegowe, dwuwspornikowe, na belce środkowej. Drzwi i okna ościeżnicowe. Drzwi jedno- i dwuskrzydłowe, płycinowe. Okna podwójne, trójskrzydłowe, sześciopolowe.

Rzut. Zbliżony do kwadratu. Czytelny podział na dwa pierwotne budynki: obydwa na rzutach prostokątów, z nich zach. głęboki i dwukrotnie szerszy, wsch. płytki i wąski. Budynek obecny trzytraktowy, o różnej głębokości traktów w części zach. i wsch. (podział na trakty w piwnicach części zach. odmienny niż na parterze, gdzie w zach. części d. budynku zach. znajduje się przelotowa sień, związana z klatką schodową. Druga, pomocnicza klatka schodowa znajduje się w środkowym trakcie d. budynku wsch. Budynek zach. miał pierwotnie typową dyspozycję kamienicy krakowskiej na działce półkuryjnej, budynek wsch. układ zredukowany (sienią na całą szerokość). Przekształcenia objęły w większym stopniu budynek zach.

Bryła. Wysokość budynku utrzymana w skali sąsiedniej zabudowy, szerokość dwa razy większa niż szerokość typowych kamienic przyrynkowych. Budynek trzypiętrowy, podpiwniczony, z przedprożem. Nakryty dachem dwuspadowym (kalenicowym).

Elewacje. Fasada czterokondygnacyjna z niską ścianką kolankową, sześciosiową. Eklektyczna (użyte formy neorenesansowe) i późnoklasycystyczne (ok. poł. XX w. i po 1872 r.). Podziały architektoniczne jedynie poziome, w postaci gzymsów międzyokiennych. I i II p. pokryte płytkim boniowaniem pasowym. Charakter elewacji nadają obramienia otworów i balkon biegnący przez całą jej szerokość na I p. Otwory parteru półkoliste, rozmieszczone symetrycznie, ujęte arkadami o bogatym profilowaniu. Okna pięter w nierównych odstępach, ujęte profilowanymi tynkowymi opaskami; na I p. zwieńczonymi trójkątnymi tympanonami na wspornikach, na II p.

c.d. na wkładce

14. Kubatura	15. Powierzchnia użytkowa	16. Przeznaczenie pierwotne mieszkalno-gospodarcze (XIV - XVIII w. kamienica mieszczańska 2 poł. XIX w., 1 poł. XX w.	17. Użytkowanie obecne usługowe (piwnice sale ekspozycyjne i pomieszczenia estradowe parter sale ekspozycyjne I - III p. biura
18. Prace budowlane i konserwatorskie, ich przebieg i dokumentacja 1978 - 1990	<p>remont generalny: wzmocnienie konstrukcji, wymiana większości stropów na ogniotrwałe, wymiana instalacji i znacznej części tynków, ujednolicenie stolarki (przy zachowaniu części starej) i posadzek, usunięcie niektórych ścian działowych, częściowa zmiana układu wnętrza, wprowadzenie nowej klatki schodowej we wsch. części budynku.</p> <p>W czasie remontu zmieniono charakter części wnętrza, udostępniając piwnice dla celów ekspozycyjnych, łącząc sale na parterze i ujednoliciając pomieszczenia pięter, które przeznaczono prawie wyłącznie na biura.</p>		
20. Najpilniejsze postulaty konserwatorskie	<p>Docelowo (w czasie następnego remontu generalnego) należy dążyć do zróżnicowania poszczególnych zespołów pomieszczeń, co można osiągnąć przez zmianę ich wyposażenia i dekoracji.</p>		
	<p>19. Stan zachowania (fundamenty, ściany zewnętrzne, ściany wewnętrzne, sklepienia, stropy, konstrukcje dachowe, pokrycie dachu, wyposażenie i instalacje)</p> <p>Stan techniczny bez zastrzeżeń. Budynek po remoncie generalnym</p>		

21. Akta archiwalne (rodzaj akt, numer i miejsce przechowywania)

P. karta zbiorcza

G

22. Źródła ikonograficzne i fotografie (rodzaj, miejsce przechowywania, sygnatury)

P. Karta zbiorcza

Widok pd. pierzei Rynku Gł. (od pn.), Rys. Ł. Koza-
kiewicz z 1826 r.

Widok pd. pierzei Rynku Gł. (od pn.). Fot. sprzed
1868 r., Muzeum Narodowe w Krakowie, sygn. MNK IX, nr
fot. 245

Widok pd. pierzei Rynku Gł. (z wieży mariackiej).
Fot. W. Maliszewskiego sprzed 1868 r., APK, Zb. Ikon.,
sygn. A IIII/810

Widok pd. pierzei Rynku Gł. (od pn.-wsch.). Fot.
A. Pawlikowskiego z 1910 r., Muzeum Uniwersytetu Jagie-
łońskiego, sygn. 638 Kr.

Kartografia

Plan zabudowy Rynku krakowskiego z 1787 r., D. Pu-
cek (wg S. Tomkowicz, Ulice i place Krakowa w ciągu
dziesięć (Biblioteka Krakowska nr 63-64, Kraków 1926)

22. Bibliografia

Dokumentacje

Z. Jaskowski, Wójcik, Sprawozdanie z prac odkrywko-
badawczych na obecność polichromii, mps PKZ 1976

M. Cempla, Badania architektoniczne kamienicy mieszczan-
skiej w Rynku Gł. 25 w Krakowie, etap I- piwnice, I - VIII,
mps PKZ 1976

M. Bicz - Suknarowska, W. Niewalda, Kraków - Rynek Główny
25. Badania architektoniczne, I- II, mps PKZ 1981

Z. Beiersdorf, M. Bicz, W. Niewalda, Wnioski konserwato-
rskie do projektu technicznego, mps PKZ 1981

Cwotsch, Radwańska, Skrócona dokumentacja sondażowych
wykopów archeologicznych, mps PKZ 1981

Skrętowa, Dokumen-tacja prac konserwatorskich stropu,
mps PKZ 1981

24. Uwagi różne

25. Wypełnił

Waldemar Komorowski

Imię i nazwisko

data

XI 1990 r.

26. Sprawdził

Imię i nazwisko

data

27. Załączniki

1 wkładka

1. Miejscowość KRAKÓW	2. Obiekt (nazwa jak w karcie) BUDYNEK FRONTOWY w zespole domu mieszkalnego Kamienica "Pod Krukami"	3. Zawartość wkładki (nazwa obiektu lub materiału uzupełniającego) c.d. punktów 12 i 13, 2 zdjęcia
---------------------------------	---	--

12. komunikacyjnego d. domu zach. - urządzenie korytarza od strony zach., ujednolicenie fasad. Po 1872 r. zmiana dekoracji fasady na obecną, wg projektu Jacka Matusiewicza. Adaptacja z czasu po 1908 r. (dla potrzeb banku) zatarła niemal całkowicie pierwotne układy, likwidując resztki niezależności kamienic, zwłaszcza na parterze, gdzie przebito arkady. Po 1921 r. zbudowano III p.
13. odcinkami belkowania z festonami, na III p. gzymsami. Otwory w osi zach. opracowane ozdobniej - na parterze brama do sieni; okna na I i II p. w obramieniach w formie edikuli. Balkon wykonany z elementów kamiennych - wolutowych wsporników, dźwigających płyty, oraz balustrady z jednolakowych tralek i postumentowych słupków. Stolarka nowa, na wzór pierwotnej.

Elewacja tylna dwuczęściowa (pozostałość pierwotnego podziału na dwa budynki), do wysokości I p. stanowi ścianę sali widowiskowej. Zach. część elewacji lekko oszkarpowana, gładka, zamknięta belkowaniem, trzykondygnacyjna, trójosiowa. Wsch. część dwuosiowa. Obydwie części bezstylowe.

Wnętrze i wyposażenie. Pierwotny, średniowieczny układ obydwu d. budynków stosunkowo dobrze widoczny jest w piwnicach. Wszystkie mury piwnic, z wyjątkiem dwóch ścian działowych, średniowieczne; trakt frontowy z 1 poł. XIV w., trakt tylny oraz przedproże z 2 poł. XIV w. lub XV w.. Sklepienia kolebkowe, wszystkie średniowieczne; niektóre, zwłaszcza w części pd.-zach., naprawiane w okresach późniejszych. Narożna komora d. budynku zach., od strony Rynku, zmieniona w czasie adaptacji w XVI w.; w niej drugi poziom z ceglanyim sklepieniem oraz schody wykute w murze i ceglany portal we wtórnej ścianie działowej. Drugi portal, starszy, kamienny, półkolisty, fazowany, w środkowym trakcie d. budynku wsch. trzy kamienne, fazowane portale, z których dwa późnośredniowieczne.

Charakter wnętrzu parteru nadały przebudowy z 4 ćw. XIX w. i pocz. XX w.. Z tego też czasu pochodzi większość ścian wewnętrznych w d. budynku zach. (przy zachowanych ścianach obwodowych i reliktowo ścianach wewnętrznych z okresu średniowiecza). Pierwotny (nowożytny) układ zachowany w d. budynku wsch. - sklepią sieni, sklepią izbą tylną i przechód. Kilka pomieszczeń na froncie połączonych kompozycyjnie w jedno przez przebicie ścian arkadowymi otworami i oparcie łęków na żeliwnych kolumnach toskańskich z fabryki Zieleniewskiego. Zachowane sklepienia: kolebkowe z lunetami (XVI w.) nad d. sienią budynku frontowego, krzyżowe na gurtach (XVIII w.) i żaglaste (XIX w.) nad frontowymi pomieszczeniami d. budynku zach. Główny ciąg komunikacyjny ukształtowany w XIX w. w wyniku przebudowy d. izby tylnej budynku zach. i połączenia z d. sklepem. Sklepienie nad sklepem z XVI w., sklepienia pozostałej części sieni z XIX w.; całość pokryta dekoracją w formie kasetonów ze stiukowych listew, opinających też ściany. W pn.-wsch. i pd.-zach. części d. budynku zach. nad sklepieniami zachowane średniowieczne stropy d. sieni i d. izby tylnej.

Piętro pierwsze i wyższe kondygnacje są do siebie podobne, powtarzają układ parteru tylko w ogólnym zarysie. Charakterystyczny jest tu amfiladowy układ pomieszczeń w traktach zewnętrznych. Front I p. pochodzi z XIV w., tył z XV w., II p. pochodzi z XV w., III p. z 1921 r. W czasie ostatniego remontu generalnego ujednolicono charakter wnętrza, urządzając biura w d. budynku zach. i zaplecze gospodarcze w pd. części d. budynku wsch. Fragmenty pierwotnej (osiemnastowiecznej) aranżacji zachowane we frontowym pomieszczeniu na I p. - salonie z hemisferycznymi wnękami w ściętých narożnikach. Starsze detale w pomieszczeniach na froncie d. budynku wsch. - toskańska

Wkładkę założył: _____
(imię, nazwisko, data)

Miejsce przechowywania negatywów: Prac. Fot. PPPKZ O/Kraków

Wzór ODZ 1978 r.

kolumna (XVI w) i arkadowe wnęki w ścianie na I p.; filar z głowicą wspornikową, gotycki, na II p. Stolarka nowa, wzorowana na starej: drzwi płycinowe, jedno- i dwuskrzydłowe, z profilowanymi obramieniami, niektóre z gzymsami. Główna klatka schodowa urządzona została w XIX w., schody i obecna dekoracja pochodzą z pocz. XX w. Ściany w partii parteru pokryte płaskim boniowaniem pasowym, na wyższych kondygnacjach ramowymi podziałami z profilowanych pasów. Stolarka drzwi klatki schodowej ozdobniejsza niż innych pomieszczeń. Instalacje: elektryczna, wodno-kanalizacyjna, gazowa, centralnego ogrzewania.

Pomieszczenie we frontowej części traktu frontowego, widok od pn.-wsch.

klatka schodowa